

Kommunal- og distriktsminister
Statsråd Sigbjørn Gjelsvik

Deres ref:

Vår ref: GL

Dato: 16.02.2023

Akademikernes innspill til statsbudsjettet 2024

Kommuner og fylkeskommuner har en viktig rolle i arbeidet med å nå Norges klimamål, for næringsutvikling og for å tilby gode velferdstjenester - og de får stadig flere oppgaver. Akademikerne er bekymret for at kompetansemangel vil bli en flaskehals på flere områder. Allerede i dag opplever mange kommuner arbeidskraftutfordringer som rammer lovpålagte oppgaver. Eksempelvis står 235.000 innbyggere uten fastlege ifølge Legeforeningen, og én av fem kommuner oppfyller ikke lovkrav om psykologkompetanse (SSB, 2021).

Mange kommuner har få ressurser og mangler spisskompetansen de trenger til å løse oppgaver for fellesskapet. Klimaendringene skaper nye utfordringer knyttet til sikkerhet og helse, beredskap og forebygging. De største barrierene for klimaarbeid i kommunene er bemanning (74 prosent av kommunene) og økonomi (70 prosent), viser KS sin spørreundersøkelse om status for arbeid med klimatilpasning (Vestlandsforskning 2021).

Akademikerne mener kommunene må ha ressursene og kompetansen de trenger for å tilby likeverdige tjenester, løse oppgavene for innbyggere, etterspørre nyskapende og klimavennlige løsninger fra næringslivet, håndtere virksomhetsetableringer og klima- og naturutfordringer. Økonomisk handlingsrom er viktig, men ikke nok. Regjeringen bør også skape insentiver for effektivt samarbeid og utvikling av fagmiljøer som er attraktive å jobbe i og rekruttere til.

Akademikerne mener at

- statsbudsjettet for 2024 må gi kommunene økonomisk handlingsrom både til å løse lovpålagte oppgaver og å utvikle samfunnet.

Stimuler etablering av gode kommunale fagmiljøer

Små fagmiljøer og begrensede arbeidsmarkeder er trolig noe av årsaken til at små kommuner opplever rekrutteringsutfordringer. Høyt utdannede tiltrekkes av kompetansesarbeidsplasser med godt fagmiljø. I en undersøkelse blant akademikere fra 2020 svarer 94 prosent at fagmiljø på arbeidsplassen er svært eller ganske viktig hvis de skal vurdere å flytte til et annet sted. 70 prosent svarer at jobbmuligheter for ektefelle/partner/samboer var svært eller ganske viktig.

Pandemien har endret arbeidslivet. Bruken av digitale samhandlingsløsninger er tatt i bruk av de fleste og flere jobber hjemme, eller fra andre steder, enn før pandemien. For kommunene betyr dette nye muligheter for hvordan de kan samarbeide om tjenester og oppgaver, organisere og bygge opp fagmiljøer på tvers av kommunegrenser og rekruttere arbeidstakere uavhengig av hvor de bor.

Akademikerne mener regjeringen bør stimulere til systematisk samarbeid mellom kommuner i samme bo- og arbeidsmarked for å ivareta likeverdige tjenester og styrke oppgaveløsningen for innbyggere og næringsliv. Normann-utvalget (NOU 2020: 15) foreslår samarbeid i faste konstellasjoner – et mer systematisk samarbeid der kommunene samarbeider strategisk med faste partnere.

Akademikerne mener at

- statsbudsjettet bør stimulere til strategisk samarbeid mellom kommunene som styrker oppgaveløsning, rekruttering og utvikling av gode fagmiljøer i kommunene.

Vi foreslå at det etableres et program som har som formål å styrke fagmiljøer og forsterke oppgaveløsning, innovasjon og tjenesteutvikling i kommunene. Programmet bør fremme forsøk med samarbeidsformer. Ordningen bør være åpen for alle kommuner uavhengig av størrelse og sentralitet. Det må være mulighet for at ressurser frikjøpes slik at de kan drive samarbeidsprosjektene framover og midler til følgeforskning må også prioriteres.

Styrk klyngeprogrammene

Klyngene er en infrastruktur som bidrar til næringsutvikling, regional utvikling og eksport. Klyngene tiltrekker seg høy kompetanse og investeringer. Tall fra 2021 viser at bedrifter som er medlem av klynger har høyere verdiskaping, høyere salgsinntekter og flere ansatte sammenliknet med bedrifter som ikke er med i klynger.

I statsbudsjettet for 2022 fikk klyngeprogrammet en betydelig reduksjon i bevilgningene fra Stortinget. Kuttene medførte at nye klynger ikke ble tatt inn i programmet med Arena-status og at modne klynger ikke fikk anledning til å søke på større utviklingsprosjekter. I 2023 ble det foretatt et mindre kutt.

Akademikerne ber regjeringen

- styrke klyngeprogrammene tilbake til 2021-nivå både over budsjettene til Kommunal- og distriktsepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet.

Styrk digital infrastruktur

God fysisk og digital infrastruktur vil utvide arbeidsmarkedet og skape flere karrieremuligheter for de som bor i eller vurderer å bosette seg i distriktene. Digital infrastruktur som bredbånd og 5G, er blant annet viktig for næringsutvikling, for bruk av ny teknologi og for å skape attraktive fjernarbeidskommuner. Digital infrastruktur er også nødvendig for å utnytte potensialet for private og offentlige digitale tjenester.

Akademikerne ber regjeringen

- fortsette satsingen på bredbånd slik at husholdninger, bedrifter og offentlige virksomheter har tilgang til bredbånd med hastigheter på minimum 1 Gbit/s i 2025.

Sats på digitalisering og innovasjon

Norsk deltakelse i programmet Digital Europe gir norske virksomheter mulighet til å samarbeide med solide fagmiljøer i Europa om digitale teknologier og innovasjon i offentlig sektor og næringslivet. Norge og norske virksomheter og fagmiljøer må kunne nyttiggjøre seg EU-programmet. Ny teknologi og anvendelsen av ny teknologi bidrar til verdiskaping og økt produktivitet i alle sektorer og til den grønne omstillingen. Digital Europe vil også understøtte Europas grønne giv.

Flere av programmene innenfor Digital Europe krever høy grad av medfinansiering. I dag finnes det ingen ordning for å understøtte norsk deltakelse, som vil kunne gi viktig og sentral input til grønn, digital omstilling i Norge. Det må på plass en nasjonal løsning for å sikre norsk deltakelse i Digital Europe gjennom en medfinansieringsordning. Digital Europe er viktig for å fremme implementering av digitale løsninger og teknologi for å styrke næringslivets konkurransekraft og bidra til å løse klima og miljøutfordringer.

Akademikerne ber regjeringen

- etablere en nasjonal medfinansieringsordning for å mobilisere til norsk deltakelse i Digital Europe.

Med vennlig hilsen,
Akademikerne

Lise Lyngsnes Randeberg
leder